

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Ректор Хмельницького університету
управління та права
імені Леоніда Юзькова,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України

Олег ОМЕЛЬЧУК

2025 року

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертаційного дослідження
БЕСЕДІНА ІГОРЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА
на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в
Україні в умовах воєнного стану»
поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право
галузі знань 08 Право, затвердженої вченою радою Хмельницького університету
управління та прав імені Леоніда Юзькова
від «27» грудня 2024 року (протокол № 7)

ВИТЯГ

з протоколу засідання фахового семінару кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права Хмельницького університету
управління та права імені Леоніда Юзькова
від «23» травня 2025 року

ПРИСУТНІ:

Галус О.О., завідувач кафедри, к.ю.н., доцент; Буханевич О.М., професор
кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України, член-кореспондент
НАПрН України; Івановська А.М., професор кафедри, д.ю.н., професор; Самсін
І.Л., професор кафедри, д.ю.н., професор, заслужений юрист України; Суббот
А.І., професор кафедри, д.ю.н., професор; Бригінець О.О., професор кафедри,
д.ю.н., професор; Литвиненко І.Л., доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Сторожук
І.П., доцент кафедри, к.ю.н., професор; Солодка І.В., доцент кафедри, к.ю.н.,
доцент; Гаврік Р.О., професор кафедри кафедри, к.ю.н., доцент; Токар А.М.,

доцент кафедри, к.ю.н., доцент; Владовська К.П., доцент кафедри, доктор філософії з права, Салюк П.І., доцент кафедри, доктор філософії з права.

Запрошені: Черняк О.Ю., професорка кафедри, к.ю.н., професорка.

З присутніх – 5 докторів юридичних наук та 8 кандидатів юридичних наук (докторів філософії) – фахівців за профілем поданої на розгляд дисертації.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова БЄСЄДІНА Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану», виконаного в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова та поданого на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 Право галузі знань 08 Право, щодо рекомендації до розгляду та захисту в разовій спеціалізованій вченій раді.

СЛУХАЛИ:

Завідувача кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доцента кафедри, к.ю.н., доцента Галус О.О., яка повідомила присутніх про те, що Бєсєдін Ігор Олександрович народився 24 березня 1978 року.

Освіта – вища. У 2001 році закінчив Національний Технічний Університет «Харківський Політехнічний Інститут», спеціальність «Економіка підприємства», ОКР «Бакалавр». У 2002 році закінчив Національну Академію Державного Управління при президентові України «Харківський регіональний інститут», спеціальність «Управління трудовими ресурсами», ОКР «Спеціаліст». У 2019 році здобув ОКР «Магістр» зі спеціальності «Управління в сфері оборонно-промислового комплексу» у Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

З початку своєї трудової діяльності працював:

10.1998-09.2000 – Менеджер з продажу, ТОВ «АРНАТ», м. Харків

09.2000-02.2002 – Старший менеджер, компанія «Ріміні», м. Харків

02.2002-03.2003 – Менеджер проекту ТОВ «Меркс», м. Харків

03.2003-12.2006 – Приватний підприємець, м. Херсон

12.2006-05.2010 – Комерційний директор БК «Днепр-Строй», м. Херсон

05.2010-10.2012 – Генерельний директор БК «Днепр-Строй», м. Херсон

10.2012-06.2017 – Приватний підприємець, м. Харків

03.2017-06.2018 – Радник, ДП «Авіакон», м. Конотоп

06.2018-07.2019 – Заступник директора з розвитку, ДП «Авіакон», м. Конотоп

08.2019-12.2019 – Начальник комерційного управління ПАТ «Київський завод «Радар», м. Київ.

12.2019- 07.2021 - Директор з економіки ПАТ «Київський завод «Радар», м. Київ.

08.2021 – 12.2021 Начальник економічного управління ДП НТК «Імпульс», м. Київ.

З 04. 2023 по теперішній час працює на посаді Начальника управління адміністративно-господарської діяльності Львівської митниці.

З 2021 року – аспірант кафедри конституційного, фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Тема дисертаційного дослідження БЄСЄДІНА Ігоря Олександровича «Правове забезпечення експортної політики України у сфері оборонно-промислового комплексу на Африканському континенті» була затверджена вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова 25 жовтня 2021 року (протокол № 3).

Рішенням вченої ради Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова від 27 грудня 2024 року (протокол № 7) тему дисертаційного дослідження «Правове забезпечення експортної політики України у сфері оборонно-промислового комплексу на Африканському континенті» було змінено і викладено у такому формулюванні: «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану».

Науковий керівник – Бригінець Олександр Олексійович, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктор юридичних наук, професор.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955) в межах наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

СЛУХАЛИ:

Доповідь аспіранта Бєсєдіна І.О., який зазначив, що актуальність теми дисертаційного дослідження зумовлена зародженням і розвитком концепції гуманітарної допомоги, як механізму подолання негативних наслідків для всього людства та для кожної особистості окремо.

Поєднання національного та міжнародного рівні гуманітарної допомоги дозволяє оперативно реагувати на гуманітарні потреби постраждалих. Не

випадково з часом цим питанням почали приділяти значну увагу на міжнародному рівні, розроблені принципи, на яких має ґрунтуватися гуманітарна діяльність (гуманність; нейтральність; неупередженість; незалежність; добровільність; єдність; універсальність; координація; якість; ефективність; підзвітність; різноманітність партнерських відносин; забезпечення захисту).

Проблеми, пов'язані із гуманітарною допомогою актуалізуються у зв'язку із збройною агресією росії проти України, змінами клімату, природними й техногенними катастрофами, світовою пандемією COVID-19. Через це мільйони людей по всьому світу потрапили у скрутне фізичне й матеріальне становище та потребують гуманітарної допомоги.

У дисертації розглядаються питання механізму адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку, використання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

У роботі здійснено аналіз права на гуманітарну допомогу у кореляції із правом на життя та із санкціями, що застосовує світове співтовариство до рф чи пов'язаних суб'єктів через її агресію щодо України.

Констатовано, що складне питання співвідношення права на гуманітарну допомогу і відповідних міжнародних санкцій, має розглядатися у кожному конкретному питанні дуже прискіпливо. Ефективне реагування на випадки негативного впливу може слугувати гарантією того, що законна мета підтримання міжнародного миру і безпеки за допомогою санкцій, а не за рахунок задоволення потреб жертв відповідних конфліктів. Водночас потрібно усвідомлювати і зважати на той факт, що підсанкційні фізичні чи юридичні особи можуть під виглядом надання гуманітарної допомоги, таким шахрайським шляхом, обходити санкції і у реальності здійснювати свою підприємницьку діяльність. При цьому, як показує практика застосування санкцій проти рф – вони є реальним та дієвим інструментом впливу на агресора.

Наголошено на тому, що для справедливої реалізації права на гуманітарну допомогу важливим є належне врегулювання митних відносин у цій сфері. Проаналізовано особливості звільнення від сплати мита в ЄС. І зазначено, що враховуючи євроінтеграційний вектор України, митне законодавство України загалом і в частині, що стосується гуманітарної допомоги, має відповідати стандартам і нормативним актам ЄС.

Проаналізовано такі суміжні поняття та їх кореляцію, як: безоплатна допомога, гуманітарна допомога, благодійна допомога, донорська допомога, пожертва, волонтерська допомога, спонсорство, меценатство, дарування, фандрайзинг, краудфандінг. Констатовано, що більшість із зазначених понять тією чи іншою мірою можуть перетинатися із гуманітарною допомогою. Водночас наголошено, що не є гуманітарною допомогою різні види державної допомоги.

Спростований підхід про розуміння гуманітарної допомоги як виду благодійної допомоги. Адже можливим є надання гуманітарної допомоги окремими державами чи міжнародними неурядовими організаціями і це не буде благодійністю у розумінні, що закладене у Законі України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Власне через специфічний суб'єктний склад складним є питання можливості визнання гуманітарної допомоги благодійністю. Вважаємо, що у певних випадках гуманітарна допомога може бути благодійною допомогою. Однак у більшості випадках – це два самостійні види безоплатної допомоги.

Досліджено поняття гуманітарні місії, миротворчі місії (операції), гуманітарні операції та гуманітарні інтервенції (гуманітарні війни).

Проаналізовано основні міжнародні нормативні акти, що регулюють питання принципів гуманітарної допомоги. На підставі проведеного аналізу існуючих міжнародних нормативно-правових актів щодо визначення переліку принципів гуманітарної допомоги, запропоновано такий узагальнений їх перелік: гуманність; нейтральність; неупередженість; незалежність; добровільність; єдність; універсальність; координація; якість; ефективність; підзвітність; різноманітність партнерських відносин; забезпечення захисту.

Констатовано, що принципи гуманітарної допомоги потрібно відмежовувати від її мети, цілей та стандартів. Принципи надання гуманітарної допомоги – це інструмент як саме, за допомогою яких керівних засад має здійснюватися діяльність у сфері гуманітарної допомоги. Тоді як її цілями – є відповідні вектори цієї діяльності.

Визначено, що механізм адміністративно-правового регулювання являє собою сукупність взаємопов'язаних правових засобів і способів, що покликані задовольняти інтереси всіх суб'єктів адміністративних та інших публічних правовідносин. Акцентується увага на публічному інтересі, носієм якого є держава, органи державної влади та місцевого самоврядування, уповноважені ними підприємства, установи, організації. Практичне застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин, зокрема тих, що пов'язані із гуманітарною допомогою, спрямовується на забезпечення реалізації та дотримання інтересів суб'єктів відповідних правовідносин. Від того, наскільки дієвим є механізм адміністративно-правового регулювання, залежить ефективність і у підсумку – результативність адміністративно-правового регулювання.

Розглядаються правила ввезення та обліку гуманітарної допомоги, передбачені Законом України «Про гуманітарну допомогу», МК України, низкою підзаконних нормативно-правових актів. У зв'язку із запровадженням воєнного стану, вітчизняне законодавство з питань ввезення/пересилання на митну територію України товарів (предметів) гуманітарної допомоги зазнавало неодноразових змін. Такі зміни викликані потребою спрощення митних

формальностей з метою більш оперативної доставки гуманітарної допомоги її отримувачам.

Аналізуються рекомендації Державної митної служби України, дотримання яких забезпечує максимально безперешкодне ввезення гуманітарної допомоги на митну територію України. Задля цього рекомендується завчасно забезпечувати сортування та групування гуманітарного вантажу (це дозволяє більш організовано проходити митний контроль, оскільки можуть бути задіяні різні контролюючі органи). Також слід звертати особливу увагу на товаросупровідні документи на товари (предмети) гуманітарної допомоги (внесення до декларації інформації, що не відповідає дійсності, що не може бути підтверджена, може кваліфікуватися як порушення митного законодавства). Також перевіряється інформація про отримувача гуманітарної допомоги, що зазначена в декларації. Наголошується на важливості обов'язкового декларування та внесення інформації про товари (предмети) гуманітарної допомоги до автоматизованої системи реєстрації гуманітарної допомоги. На етапі доставки товарів гуманітарної допомоги до місця призначення важливо отримати підтверджувальні документи, фото-, відео-фіксацію, що може свідчити про те, що до отримувача вантаж доставлено.

У контексті особливостей адміністративно-правового та суміжного регулювання використання гуманітарної допомоги наголошується на необхідності відмежування нецільового використання гуманітарної допомоги та незаконного використання гуманітарної допомоги. Тут особливе значення має налагоджена співпраця, зокрема, таких органів, як НАЗК, Бюро економічної безпеки, Державної митної служби України, міністерств, інших органів державної влади та місцевого самоврядування.

Розглядаються випадки ввезення в Україну товарів гуманітарної допомоги неналежної якості, небезпечних (наприклад) прострочених товарів тощо, її повернення, списання, утилізація. За отримувачами лишається право відмови від отримання гуманітарної допомоги. У такому випадку виникають додаткові правовідносини із Мінсоцполітики України.

Аналізується законодавство щодо спрощення процедур митного оформлення гуманітарної допомоги (якщо вона надходить ззовні) та недопущення додаткового податкового навантаження на надавачів й отримувачів гуманітарної допомоги. У цьому контексті позитивно оцінюються норми ПК України, які встановлюють податкові пільги та звільнення від оподаткування операцій, пов'язаних із гуманітарною допомогою (зокрема, п. «в» підпункт 135.2.1.6 п. 135.2 ст. 135; п. 197.11 ст. 197; абз. 3 п. 197.2 ст. 197; підпункт 213.3.9 п. 213.3 ст. 213 ПК України; підпункт 14.1.212 п. 14.1 ст. 14; підпункт 170.7.1 п. 170.7 ст. 170; підпункт в) п. 216.3 ст. 216).

Аргументовано, що проголошені в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 р. № 722/2019,

прийнятому на виконання Резолюції Генасамблеї ООН 70/1 2015 р., на сьогодні не можуть бути досягнуті повною мірою, оскільки і в ООН їх досягнути не можуть. І на додачу у державі, де введено режим воєнного стану, навряд чи це можна досягнути, як те планувалося. Водночас, попри складну ситуацію, що має місце в Україні, й надалі ведеться робота по досягненню Цілей сталого розвитку. Так, Кабінетом Міністрів України у 2024 р. визначено завдання щодо досягнення Цілей сталого розвитку на період до 2030 року та індикатори їх досягнення. Тож Україна все ж таки рухається шляхом досягнення визначених Цілей, розуміючи, нереалістичність їх досягнення.

Розглядаються особливості міжнародного співробітництва, міжнародних та адміністративних правовідносин у контексті надання гуманітарної допомоги від ООН через Службу допомоги ООН у кризових ситуаціях керується Управлінням ООН з координації гуманітарних питань (ОСНА). ООН виступає свого роду посередником між тими, хто перебуває у кризових ситуаціях, і тими, хто готовий їм допомогти та підтримувати. Через ОСНА відбувається фінансування гуманітарної допомоги через такі найбільші об'єднані фонди багатьох донорів: Центральний фонд реагування на надзвичайні ситуації (The Central Emergency Response Fund, CERF) та Об'єднані фонди країн (Country-Based Pooled Funds, CBPL). Є також регіональні глобальні фонди (Regional Humanitarian Funds, RHF).

Аналізуються різноманітні гуманітарні проекти по всьому світу, що реалізуються через CERF реалізуються. Йдеться про проекти у таких державах: Острови Гренада та Сент-Вінсент і Гренадини, Ліван, Сектор Гази, Демократична Республіка Конго, Нігерія, Сахель, Судан, М'янма, Сирія, Ефіопія, Демократична Республіка Ємен, Центральноафриканська Республіка, Сомалі, Південний Судан, Афганістан. До речі, Конго, Афганістан, Центральноафриканська Республіка, Судан проголосували проти резолюції ООН щодо третьої річниці російської війни «Просування всеосяжного, справедливого і тривалого миру в Україні» 24.02.2025 р.

Критично оцінюється гуманітарна діяльність Міжнародної федерації товариств Червоного Хреста та Червоного Півмісяця (IFRC) та національних товариств у країнах, куди надходить гуманітарна допомога. Передусім юридично та політично необґрунтованою є співпраця IFRC з російським і білоруським товариствами Червоного Хреста та Червоного Півмісяця. Констатовано, що у умовах повномасштабної війни гуманітарні місії IFRC в Україні є проблемними, такими, що дискредитують високу місію самої організації.

Високо оцінено діяльність ЄС у напрямі гуманітарної підтримки України. Станом на січень 2025 р. Європейська Комісія виділила понад 1,1 млрд євро на гуманітарну допомогу, включаючи новий пакет – 148 млн євро, про який було оголошено у січні 2025 р.

Гуманітарна допомога від ЄС, як і від будь-якого іншого донора може бути у грошовій та негрошовій формі. Грошова допомога ЄС у вигляді грошових переказів не є популярною формою, але має місце. Це питання в роботі досліджується з урахуванням таких документів і настанов: Висновку Ради ЄС щодо спільних принципів багатоцільової грошової допомоги, Спільної заяви донорів про гуманітарні грошові перекази (JDS), Спільного донорського підходу до програмування гуманітарних грошових коштів (CDA), 10 загальних принципів багатоцільової грошової допомоги для задоволення гуманітарних потреб Ради ЄС 2015 р., Системи фінансової прозорості (FTS), Тематичного політичного документу Європейської Комісії щодо грошових переказів.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити особливості адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні, особливо в умовах воєнного стану, визначити правовий режим гуманітарної допомоги.

Для досягнення мети у дисертаційному дослідженні поставлено такі завдання:

- дослідження сутності понять «гуманітарна допомога» та «право на гуманітарну допомогу» та їхнє співвідношення із суміжними категоріями;
- встановлення кола суб'єктів надання та отримання гуманітарної допомоги;
- здійснення теоретико-практичного аналізу існуючих принципів гуманітарної допомоги та сформулювати їх власний перелік;
- визначення проблем механізму адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану;
- проведення дослідження особливостей оподаткування гуманітарної допомоги;
- здійснення дослідження проблемних питань щодо державного контролю при отриманні та наданні гуманітарної допомоги;
- встановлення особливостей окремих правових аспектів отримання гуманітарної допомоги в період дії воєнного стану;
- здійснення теоретико-практичного аналізу правового режиму гуманітарної допомоги, наданої від міжнародних гуманітарних фондів ООН та ЄС.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі надання та отримання гуманітарної допомоги.

Предмет дисертаційного дослідження становлять адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ: історико-юридичного,

порівняльно-правового, діалектичного, формально-логічного, системно-структурного, статистичного та інших.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексним дослідженням, у якому здійснено спробу всебічного системного аналізу адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. На підставі його результатів були сформульовані теоретичні положення та узагальнення, що характеризуються науковою новизною. Зокрема:

уперше:

аргументовано, що практичне застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин, зокрема тих, що пов'язані із гуманітарною допомогою, спрямовується на забезпечення реалізації та дотримання інтересів суб'єктів відповідних правовідносин. Похідними від таких інтересів є інтереси власне громадян України, іноземців, осіб без громадянства, які використовують у кінцевому рахунку гуманітарну допомогу. Дієвість механізму адміністративно-правового регулювання впливає на ефективність і результативність адміністративно-правового регулювання відповідних відносин;

принципи гуманітарної допомоги розглядаються крізь Цілі сталого розвитку та аргументується нереальність реалізації задекларованих на міжнародному та національному рівні таких цілей;

запропоновано розглядати принципи гуманітарної допомоги без поділу на основні та додаткові (факультативні), оскільки порушення додаткових принципів тягне за собою порушення основні. У цьому контексті запропоновано такий перелік принципів гуманітарної допомоги: 1) гуманність; 2) нейтральність; 3) неупередженість; 4) незалежність; 5) добровільність; 6) єдність; 7) універсальність; 8) координація; 9) якість; 10) ефективність; 11) підзвітність; 12) різноманітність партнерських відносин; 13) забезпечення захисту;

обґрунтовано нагальну необхідність розширення існуючого переліку глобальних принципів гуманітарної допомоги і врахування положень міжнародних нормативно-правових актів та уніфікування їх у частині переліку цих принципів. Доведено, що лише комплексне застосування всіх зазначених принципів сприятиме досягненню реальної мети сучасної гуманітарної допомоги;

розглядаючи адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги доведено, що внутрішньодержавне регулювання часто поєнується з міжнародно-правовим регулюванням, оскільки значна частина відповідних відносин є похідними від міжнародних відносин;

удосконалено:

аргументацію на користь необхідності поширення статусу отримувача гуманітарної допомоги на фізичних осіб. Здійснене дослідження практики функціонування суб'єктів отримання гуманітарної допомоги дозволило визначити, що існує відповідний суспільний запит на законодавче закріплення цього статусу за фізичними особами. Це слугуватиме дотриманню такого стрижневого елементу верховенства права, як юридична визначеність;

теоретичні положення про право на гуманітарну допомогу у кореляції із правом на життя та із санкціями, що застосовує світове співтовариство до РФ чи/та пов'язаних суб'єктів через її агресію щодо України. Законна мета підтримання міжнародного миру і безпеки за допомогою санкцій, не може здійснюватися за рахунок задоволення потреб жертв відповідних конфліктів, оскільки відбудеться фактичне нівелювання інституту гуманітарної допомоги шляхом його використання для обходу міжнародних санкцій;

дістали подальшого розвитку:

питання адміністрування експериментальних проєктів щодо розподілу гуманітарної допомоги. У цьому контексті розглядаються ризики для фінансової, економічної та енергетичної безпеки держави, які можуть виникати внаслідок доступу надавачів міжнародної фінансової й технічної допомоги (іноземних донорів гуманітарної допомоги) до звітної інформації про місце розташування і стан наявного в Україні критично важливого промислового обладнання;

питання порушення адміністративно-правового режиму гуманітарної допомоги та її подальше використання у підприємницькій діяльності. Такі порушення становлять загрозу фінансовій безпеці України, знижують конкурентоспроможність вітчизняної продукції, шкодять інтересам сумлінних платників податків, які ввозять той самих товар на загальних підставах, сплачують всі належні податки та збори;

питання спрощення процедур митного оформлення гуманітарної допомоги (якщо вона надходить ззовні) та недопущення додаткового податкового навантаження на надавачів й отримувачів гуманітарної допомоги. У цьому контексті критично оцінюється ототожнення у ПК України понять «гуманітарна допомога» та «благодійна допомога»;

питання необхідності чіткого розмежування таких суміжних понять та їх кореляцію, як: безоплатна допомога, гуманітарна допомога, благодійна допомога, донорська допомога, пожертва, волонтерська допомога, спонсорство, меценатство, дарування, фандрайзинг, краудфандінг. Визначено, що більшість із зазначених понять тією чи іншою мірою можуть перетинатися із гуманітарною допомогою, проте перелічені види допомоги мають різних правовий режим. Саме для гуманітарної допомоги характерним є адміністративно-правове регулювання, а решта відносин може мати виражене приватно-правове регулювання;

співвідношення понять гуманітарні місії, миротворчі місії (операції), гуманітарні операції та гуманітарні інтервенції (гуманітарні війни). Встановлено, що найширшою категорією є миротворчі місії (операції). Доведено, що в межах миротворчих місій чи операцій здійснюються гуманітарні місії та гуманітарні операції, водночас «гуманітарні інтервенції (війни)» є явищем, що може мати як позитивний характер, так і має значні ризики, пов'язані з їх застосуванням;

дослідження проблем надання, отримання та використання гуманітарної допомоги, що надається Україні від міжнародних фондів ООН та ЄС.

По закінченню доповіді присутніми було поставлено до аспіранта Бєсєдіна І.О. такі питання:

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора Самсіна І.Л.: відповідно до п. 14 Порядку пропуску та обліку гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 05.09.2023 р. № 953, отримувач, крім підприємств, установ чи організацій, що утримуються за рахунок бюджетів, уповноважених ними державних установ та органів місцевого самоврядування, втрачає статус отримувача гуманітарної допомоги з моменту блокування його облікового запису в Єдиному реєстрі у порядку, визначеному Положенням про автоматизовану систему реєстрації гуманітарної допомоги, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 09.10.2020 р. № 927. Хотілося би уточнити, які є випадки та умови блокування облікового запису отримувача гуманітарної допомоги в Єдиному реєстрі?

Відповідь: таке блокування здійснюється:

✓ автоматично у разі неподання отримувачем звіту протягом 90 календарних днів з дати митного оформлення гуманітарної допомоги за декларацією або неподання отримувачем, який задекларував гуманітарну допомогу і не здійснив її повний розподіл, звіту із зазначенням актуальної інформації про наявність гуманітарної допомоги протягом 90 днів підряд;

✓ адміністратором автоматизованої системи за наявності у нього судового рішення про порушення отримувачем законодавства про гуманітарну допомогу, що набрало законної сили, офіційної інформації про ліквідацію юридичної особи, яка є отримувачем, заяви про виключення отримувача з Єдиного реєстру або у разі, коли отримувач не відповідає вимогам до осіб, які можуть бути отримувачами гуманітарної допомоги відповідно до Закону України «Про гуманітарну допомогу».

У деяких випадках отримувач гуманітарної допомоги може тимчасово втрачати такий статус – на три місяці.

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора Суббота А.І.: що вкладається у зміст принципу забезпечення захисту при наданні гуманітарної допомоги?

Відповідь: принцип забезпечення захисту передбачений у Гуманітарній Хартії і мінімальних стандартах при наданні гуманітарної допомоги 2011 р. У ній слушно наголошено, що принцип забезпечення захисту розкривається через такі його складові: недопущення заподіяння шкоди; забезпечення доступу до неупередженої допомоги; захист людей від насильства; надання підтримки у спробі відстоювання своїх прав, у доступі до засобів правового захисту і допомоги у відновленні від неправомірного поводження).

Професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доц. Гавріка Р.О.: що розуміється під недопущенням заподіяння шкоди під час надання, отримання та використання гуманітарної допомоги?

Відповідь: недопущення заподіяння шкоди – це розглядає та недопущення проблеми в рамках забезпечення захисту, які можуть виникнути або посилитися у ході надання гуманітарної допомоги. Згідно з Гуманітарною Хартією учасники надання гуманітарної допомоги зобов'язані докладати максимум зусиль, щоб не заподіювати населенню, постраждалому від НС або збройного конфлікту, більшої шкоди. Наприклад, не варто будувати поселення для переміщеного населення в небезпечних місцях.

Доцента кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, кандидата юридичних наук, професора Сторожук І.П.: нині загострюється проблема упередженого розподілу гуманітарної допомоги різними верствами постраждалих громадян. Як у роботі розглядається це питання?

Відповідь: забезпечення доступу до неупередженої допомоги потребує забезпечення того, щоб гуманітарна допомога була доступна всім, кому вона потрібна, особливо це стосується найбільш уразливих груп чи осіб, яким із політичних чи інших причин допомогу можуть не надавати. Відмова в доступі до необхідної допомоги є однією з основних проблем, що виникають у рамках забезпечення захисту. Це може стосуватися також (але не обмежуватися цим) відмови гуманітарним організаціям у безпечному доступі для надання допомоги.

Після відповідей на запитання було озвучено висновок **наукового керівника** – *Бригінця Олександра Олексійовича*, професора кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, доктора юридичних наук, професора.

У висновку зазначено про тематику опублікованих статей та апробацію результатів дослідження, а також дані про впровадження науково обґрунтованих пропозицій щодо удосконалення норм законодавства, якими врегульовано адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Проведене дисертаційне дослідження відповідає вимогам актуальності, оригінальності, містить наукові положення, нові науково обґрунтовані теоретичні результати, має істотне значення для науки адміністративного права

та практичної діяльності в цій сфері. У ньому прослідковується чіткість формулювання й аргументування авторської позиції. Викладені аспірантом особисто сформульовані теоретичні положення, узагальнення та висновки розширюють і поглиблюють уявлення про адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Автором дисертації використано значний обсяг наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених, здійснено ґрунтовний аналіз нормативно-правових джерел національного законодавства за тематикою дисертаційної роботи. Використані в дисертації положення, ідеї та гіпотези інших авторів мають відповідні посилання та застосовані лише для підкріплення ідей здобувача. Крім того, при проведенні дослідження І.О. Бесєдін використовував різноманітні методи, серед яких діалектичний, структурно-логічний, структурно-функціональний, компаративний.

Більшій обґрунтованості авторського викладу сприяла впорядкована побудова структури роботи, яка характеризується логічною послідовністю і своєю завершеністю, доступністю для сприйняття. Результати дослідження виключають неоднозначне тлумачення, переконливо аргументовані, логічно-послідовні, характеризуються ознаками наукової новизни, можуть бути основою для подальшої розробки у науково-дослідній сфері, концепцій, стратегій тощо.

Підкреслимо, що основні наукові результати дисертації Бесєдіна І.О. викладено у 7 наукових працях, а саме – у 4, опублікованих у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 3 – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Характеризуючи здобувача особисто, варто зазначити, що Бесєдін І.О. за час підготовки дисертаційного дослідження зарекомендував себе наполегливим, цілеспрямованим, сумлінним і відповідальним дослідником. При цьому дисертант виявив такі основні риси науковця, як: творче та якісне виконання плану дослідження; вміння самостійно вирішувати складні теоретичні та практичні завдання досліджуваної тематики; високий рівень спроможності аналізувати, прагнення до висунення оригінальних ідей та досягнення поставлених цілей.

Все вищевказане, а також належний рівень теоретичної підготовки здобувача в галузі юридичної науки, володіння сучасними методами дослідження, а також здатність до розв'язання поставлених завдань та вирішення важливої наукової проблеми дають підстави зробити висновок, що дисертація Бесєдіна І.О. є самостійним, творчим, завершеним монографічним дослідженням з актуальної проблематики, що відповідає науковій спеціальності, за якою вона виконана, містить наукову новизну та дозволяє вирішувати конкретне наукове завдання, яке має вагоме наукове значення для теорії й практики.

У висновку науковий керівник зазначив, що представлена до розгляду дисертаційна робота Бесєдіна І.О. є завершеною та самостійною роботою, яка претендує на високу оцінку і може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Після цього слово було надано рецензентам дисертаційної роботи.

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент *Гаврік Роман Олександрович* відзначив високий науковий рівень дисертаційного дослідження І.О. Бесєдіна.

Обрана дисертантом тема для дослідження є актуальною враховуючи саму історію розвитку інституту гуманітарної допомоги, де виділяють два етапи: перший – до 1940-х р., який характеризувався стихійним її наданням різноманітними громадянськими структурами світського і релігійного характеру; другий період розпочався з 1940-х р., коли держави, а пізніше і ООН та ніші міжнародні організації почали активно долучатися до різних форм підтримки населення окремих регіонів світу і регулювати це питання у законодавчому порядку. Примітно, що у 2024 р. гуманітарні організації продовжили надавати пріоритет використанню грошової та ваучерної допомоги в Україні, включаючи багатоцільову грошову допомогу, відповідно до зобов'язань та подальшого використання грошової та ваучерної допомоги як інституційного та загальносистемного пріоритету. До кінця вересня 2023 р. понад 3 млн людей в Україні отримали багатоцільову грошову допомогу від 80 гуманітарних організацій, що відповідає загальній меті надати підтримку в 4,4 млн людей до кінця року.

Відповідно до звітів ООН, у 2025 р. близько 305 млн людей потребуватимуть термінової гуманітарної допомоги через ескалацію криз. Конфлікти та зміна клімату спричиняють безпрецедентне переміщення, голод та руйнування. Війни, зокрема в Судані, Газі та Україні, призводять до переміщення мільйонів людей і жертв серед цивільного населення. Станом на середину 2024 р. понад 123 млн людей були примусово переміщені, що супроводжувалося грубими порушеннями міжнародного гуманітарного права. Зростає продовольча нестабільність, 280 мільйонів людей стикаються з гострим голодом. Ситуація з голодом погіршується в Судані, Газі, Південному Судані та Гаїті. Світ наближається до потепління на 1,5°C, що призведе до серйозних стихійних лих.

До повномасштабного вторгнення рф гуманітарна допомога була основним джерелом доходу для 1% домогосподарств в Україні проти поточних 21%.

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити особливості адміністративно-правового

регулювання гуманітарної допомоги в Україні, особливо в умовах воєнного стану, визначити правовий режим гуманітарної допомоги.

Для досягнення мети у дисертаційному дослідженні здобувачем поставлено такі завдання: дослідження сутності понять «гуманітарна допомога» та «право на гуманітарну допомогу» та їхнє співвідношення із суміжними категоріями; встановлення кола суб'єктів надання та отримання гуманітарної допомоги; здійснення теоретико-практичного аналізу існуючих принципів гуманітарної допомоги та сформулювати їх власний перелік; визначення проблем механізму адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану; проведення дослідження особливостей оподаткування гуманітарної допомоги; здійснення дослідження проблемних питань щодо державного контролю при отриманні та наданні гуманітарної допомоги; встановлення особливостей окремих правових аспектів отримання гуманітарної допомоги в період дії воєнного стану; здійснення теоретико-практичного аналізу правового режиму гуманітарної допомоги, наданої від міжнародних гуманітарних фондів ООН та ЄС.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексним дослідженням, у якому здійснено спробу всебічного системного аналізу адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. На підставі його результатів були сформульовані теоретичні положення та узагальнення, що характеризуються науковою новизною.

Зміст дисертації в цілому характеризується досить високим теоретичним і науково-методологічним рівнем вирішення поставлених завдань. Чітко виражений науковий підхід, зокрема, вдало розроблені дефініції, класифікації і критерії дозволили автору аргументовано визначити власну позицію щодо багатьох дискусійних проблем адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Вбачається позитивним практичне значення низки одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки та рекомендації можуть бути використані у: науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження проблем, пов'язаних адміністративно-правовим та міжнародно-правовим регулюванням відносин у сфері гуманітарної допомоги; нормотворчій роботі – при підготовці законопроектів щодо внесенні змін до адміністративного, податкового та митного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів; навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних видань з дисциплін адміністративно-правового й міжнародно-правового спрямування, а також в освітньому процесі у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю «Право».

Водночас поряд з позитивною оцінкою рецензованої роботи Бесєдіна І.О., дисертація, як і будь-яке нове творче дослідження, містить окремі дискусійні положення, які потребують додаткової аргументації чи роз'яснення дисертантом під час прилюдного захисту та є можливими для врахування при здійсненні подальших наукових досліджень з обраної тематики. Зокрема, у дисертації автор всебічно досліджує міжнародно-правові аспекти відносин, пов'язаних із гуманітарною допомогою. Звісно, це все в розрізі предмета дослідження, водночас, видається за можливим скорочення відповідного матеріалу. Також варто було би приділити більше уваги питанням внесення змін до вітчизняного законодавства, запропонувати відповідні проекти та комплексно їх викласти.

Разом із тим, наведені зауваження загалом не впливають на позитивну оцінку роботи. Дисертація є завершеним, актуальним, самостійним та аргументованим дослідженням. Положення і висновки дисертації належним чином висвітлені у публікаціях авторки та апробовані під час участі у конференціях та у ході навчального процесу.

Обґрунтованість наукових положень дисертації та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням праць вітчизняних та зарубіжних вчених, комплексним аналізом національного законодавства.

Висновки дисертації містять головні наукові результати, отримані дисертанткою особисто, синтезують накопичену у змісті інформацію відповідно до сформульованих у вступі загальної мети і конкретних завдань.

На підставі викладеного констатуємо, що дисертація Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Рецензент – кандидат юридичних наук, професор Черняк Олена Юріївна відзначила достатній фаховий рівень дисертаційного дослідження Бесєдіна Ігоря Олександровича, виконаного на актуальну тему, істотне теоретичне і прикладне наукове обґрунтування висновків і пропозицій.

ООН наводить невтішні прогнози щодо України у 2025 р. Так, передбачається, що у 2025 р., за оцінками, 12,7 млн людей, що становить майже 36% населення України, потребуватимуть гуманітарної допомоги. Цивільне населення в усіх регіонах постраждало, але найсильніше це відчули, звісно, на сході, півдні та в деяких частинах півночі. На територіях, окупованих РФ, ситуація погіршується через вкрай обмежений гуманітарний доступ. Підтверджена кількість жертв серед цивільного населення з 2022 р. до кінця

вересня 2024 р. сягнули майже 39 000, з яких понад 2400 – це діти. Реальні цифри звісно, є вищими, однак через обмеження доступу до інформації, територій тощо ускладнюють, або унеможливлюються перевірки всіх повідомлень.

ООН наголошує на небезпечних умовах, за яких здійснюється гуманітарна допомога в сучасні Україні. Складною залишається проблема, пов'язана із обмеженням доступу до населення, що потребує гуманітарної допомоги та непоодинокими нападами на гуманітарних працівників. До середини жовтня 2024 р. дев'ять співробітників гуманітарних організацій були вбиті при виконанні службових обов'язків і 40 отримали поранення в 2024 р., переважно в межах п'яти кілометрів від лінії зіткнення. Гуманітарні об'єкти та активи часто піддавалися обстрілам, було зафіксовано 64 випадки пошкодження. З початку ескалації війни у 2022 р. щонайменше 23 працівники гуманітарних організацій загинули при виконанні службових обов'язків (станом на кінець жовтня) і 80 отримали поранення, що робить Україну одним із найнебезпечніших місць у світі найнебезпечніших місць для гуманітарних працівників. У деяких випадках бойові дії змушували передислокуватися операції з надання допомоги, що ще більше обмежило доступ до районів підвищеного ризику та деяких найбільш вразливих громад. Крім того, безперервні бойові дії безперервні бойові дії перешкоджали наданню комплексної гуманітарної допомоги поблизу лінії зіткнення. Обмежений доступ також перешкоджав доставити гуманітарну допомогу нужденним людям, які потребують допомоги на окупованих рф територіях.

Дисертація є цілісним фундаментальним дослідженням, виконана на належному теоретико-методологічному рівні та відрізняється глибиною правового аналізу, вираженістю й коректністю наукової полеміки, вмільм підбором матеріалу. У результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети й виконав поставлені завдання. Сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Дисертація підготовлена на високому професійному рівні. Її структурна побудова є логічною та доцільною, що свідчить про виражений підхід до розкриття теми. Цінність роботи полягає у ґрунтовному аналізі теоретичних та практичних проблем адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. При цьому відзначено вдалу структуру дисертаційної роботи. Дисертант досліджує загальні положення про гуманітарну допомогу в Україні в умовах ваєнного стану; механізм адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану; правовий режим гуманітарної допомоги, нданої від міжнародних гуманітарних фондів.

Високо оцінюючи представлене дисертаційне дослідження, варто вказати на окремі спірні моменти. Так, робота значно збагатилася би практичним аспектом, якби автор додав статистичний матеріал про результати контрольних заходів за використанням гуманітарної допомоги, наданої громадянам України в Україні та за її межами. Також видається за можливе приділити увагу історичним порівняльно-правовим аспектам адміністративно-правового регулювання відносин, пов'язаних із гуманітарною допомогою.

Разом із тим, наведені зауваження носять рекомендаційний характер і не знижують високого рівня представленої роботи. Зміст роботи, перелік наукових публікацій доводить наукову зрілість, володіння здобувачем методикою дослідницької роботи, умінням узагальнювати досягнуте в науці і на основі досягнутого самостійно формулювати гіпотези, положення, висновки, які мають концептуальний характер та є основою для подальших наукових пошуків у цьому напрямку.

На підставі викладеного констатуємо, що дисертація Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії з відповідної спеціальності.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь:

Кандидат юридичних наук, доцент Солодка Ірина Володимирівна відзначила, що ознайомлення зі змістом наукового дослідження засвідчує, що автором для наукового пошуку обрано доволі актуальну тему. Це пов'язано із тим, що принципи гуманітарної допомоги потрібно відмежовувати від її мети, цілей та стандартів. Принципи надання гуманітарної допомоги – це інструмент як саме, за допомогою яких керівних засад має здійснюватися діяльність у сфері гуманітарної допомоги. Тоді як її цілями є відповідні вектори цієї діяльності. Констатовано, що мета – це бажаний результат, недосяжний за певний проміжок часу, але доступний для досягнення в майбутньому; ціль – це кінцевий результат, на досягнення якого спрямовані зусилля суб'єкта діяльності.

Механізм адміністративно-правового регулювання являє собою сукупність взаємопов'язаних правових засобів і способів, покликані задовольняти інтереси всіх суб'єктів адміністративних та інших публічних правовідносин. У цьому контексті слід зважати на публічний інтерес, носієм якого є держава, органи державної влади та місцевого самоврядування, уповноважені ними підприємства, установи, організації. Практичне застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин, зокрема тих, що пов'язані із гуманітарною допомогою, спрямовується на забезпечення реалізації та

дотримання інтересів суб'єктів відповідних правовідносин. Похідними від таких інтересів є інтереси власне громадян України, іноземців, осіб без громадянства, які використовують у кінцевому рахунку гуманітарну допомогу. Очевидно, що від того, на скільки дієвим є механізм адміністративно-правового регулювання, залежить ефективність і у підсумку – результативність адміністративно-правового регулювання.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджені теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й зарубіжної практики в цій сфері.

Заслуговують уваги сформульовані у результаті проведеного дослідження нові положення, запропоновані особисто дисертантом, зокрема, щодо практичного застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин; принципів гуманітарної допомоги, що розглядаються крізь Цілі сталого розвитку та аргументується нереальність реалізації задекларованих на міжнародному та національному рівні таких цілей; поширення статусу отримувача гуманітарної допомоги на фізичних осіб.

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на науково-практичних конференціях.

Враховуючи вищевикладене, дисертація Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає вимогам, які пред'являються до дисертації, та може бути рекомендована до разової спеціалізованої вченої ради для попереднього розгляду і захисту на здобуття ступеня доктора філософії.

Доктор юридичних наук, професор Івановська А.М. у своєму виступі підтримала попередніх доповідачів, акцентувавши увагу на глибокому змісті авторських визначень і висновків. Відзначила теоретичне і практичне значення дисертаційного дослідження. Підкреслила, що у процесі викладення головних положень дисертаційного дослідження, а також під час відповідей на запитання Бесєдін І.О. продемонстрував знання нормативних та доктринальних джерел, на підставі яких була підготовлена дисертаційна робота, вміння їх узагальнювати, аналізувати, формулювати власні висновки.

Мета та завдання дисертаційного дослідження сформульовані чітко та послідовно. Їх постановка та обґрунтованість дозволяють розкрити основний зміст теми. Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначені відповідно до встановлених вимог.

Дисертація загалом справила позитивне враження, актуальність повністю підкреслена здобувачем, робота вирізняється якісною науковою новизною та є дійсно затребуваною практикою.

Таким чином, подане дисертаційне дослідження має закінчений вигляд. Його зміст має внутрішню логічну побудову.

У підсумку, дисертація Беседіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає вимогам, які ставляться до дисертації, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Головуючий на засіданні – *завідувач кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доцент Галус О.О.* зазначила у підсумку, що дисертація Беседіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає вимогам, які ставляться до дисертацій, в тому числі вимогам, передбаченим пунктами пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право у разовій спеціалізованій вченій раді.

За результатами обговорення дисертаційної роботи Беседіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» присутні вирішили запропонувати

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів
дисертаційного дослідження

**Бєсєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове
регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право
у галузі знань 08 Право**

Актуальність теми дослідження. Війни, катастрофи природного та антропогенного характеру – це те, з чим людство протягом всієї своєї історії неодноразово стикалося. Такі явища породжують різного роду кризи та гуманітарні катастрофи, що загрожують життю та здоров'ю людей, збереженню їхнього майна, загрожують державам і навіть цілим континентам. Все це у сукупності з іншими обставинами спонукало та сприяло зародженню та розвитку концепції гуманітарної допомоги, як механізму подолання негативних наслідків для всього людства та для кожної особистості окремо.

Поєднання національного та міжнародного рівні гуманітарної допомоги дозволяє оперативно реагувати на гуманітарні потреби постраждалих. Не випадково з часом цим питанням почали приділяти значну увагу на міжнародному рівні, розроблені принципи, на яких має ґрунтуватися гуманітарна діяльність (гуманність; нейтральність; неупередженість; незалежність; добровільність; єдність; універсальність; координація; якість; ефективність; підзвітність; різноманітність партнерських відносин; забезпечення захисту).

Проблеми, пов'язані із гуманітарною допомогою актуалізуються у зв'язку із збройною агресією росії проти України, змінами клімату, природними й техногенними катастрофами, світовою пандемією COVID-19. Через це мільйони людей по всьому світу потрапили у скрутне фізичне й матеріальне становище та потребують гуманітарної допомоги.

Науково-теоретичним підґрунтям даної роботи є праці вітчизняних і зарубіжних вчених в галузі адміністративного, цивільного, міжнародного, конституційного, фінансового права. Загальні теоретичні і практичні проблеми гуманітарної допомоги були висвітлені у наукових працях, зокрема, таких вчених, як: Г. Рисабак-Сміт, Е. Дж. Ніллес, Б. Д. Гушулак, С. Кейден, В. Головченко, О. Сободар, В. Денисюк, П. Петровський, Н. Коваль, С. Волков, Б. Андрощук, О. Кришевич, О. Марін, А. Шевчук, О. Боднарук. Є наукові публікації, в яких автори розглядають питання, дотичні до теми адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану – йдеться про проблеми: внутрішньо переміщених осіб, соціального захисту громадян, біженців, військовослужбовців, постраждалих

від агресії РФ; державного контролю у сфері господарської діяльності в умовах правового режиму воєнного стану; матеріальних, майнових і фінансових збитків, яких зазнали громадяни України та держава Україна під час російсько-української війни; переміщення товарів територією ЄС, які згодом можуть набути правового режиму гуманітарної допомоги; фінансової, валютної, економічної, екологічної безпеки держави в умовах воєнного стану; діяльності міжнародних організацій та інституцій, які безпосередньо чи опосередковано стосуються гуманітарної допомоги тощо. Ці та інші питання висвітлюються у працях таких науковців, як О. Бригінець, А. Суббот, Л. Музика, О. Музика-Стефанчук, О. Черняк, В. Кожевникова, Л. Малюга, А. Кірик, О. Галус, Р. Гаврік, Н. Фокіна, Т. Кульчицький та ін.

Попри існуючий науковий доробок, нині відсутнє комплексне дослідження сучасних проблем щодо правового режиму гуманітарної допомоги та адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. Все це у сукупності з іншими обставинами посилює рівень актуальності та своєчасності цього дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження виконуватиметься до наукової теми кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (номер державної реєстрації 0123U102955) в межах наукової теми Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова на 2017-2026 роки «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (державний реєстраційний номер 01178U000103).

Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наукових джерел, чинного законодавства та узагальнення практики його реалізації визначити особливості адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні, особливо в умовах воєнного стану, визначити правовий режим гуманітарної допомоги.

Для досягнення мети у дисертаційному дослідженні поставлено такі **завдання**:

- дослідження сутності понять «гуманітарна допомога» та «право на гуманітарну допомогу» та їхнє співвідношення із суміжними категоріями;
- встановлення кола суб'єктів надання та отримання гуманітарної допомоги;
- здійснення теоретико-практичного аналізу існуючих принципів гуманітарної допомоги та сформулювати їх власний перелік;
- визначення проблем механізму адміністративно-правового регулювання надання, отримання, обліку та використання гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану;

- проведення дослідження особливостей оподаткування гуманітарної допомоги;
- здійснення дослідження проблемних питань щодо державного контролю при отриманні та наданні гуманітарної допомоги;
- встановлення особливостей окремих правових аспектів отримання гуманітарної допомоги в період дії воєнного стану;
- здійснення теоретико-практичного аналізу правового режиму гуманітарної допомоги, наданої від міжнародних гуманітарних фондів ООН та ЄС.

Об’єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають у процесі надання та отримання гуманітарної допомоги.

Предмет дисертаційного дослідження становлять адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи пізнання правових явищ: історико-юридичного, порівняльно-правового, діалектичного, формально-логічного, системно-структурного, статистичного та інших.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційна робота є одним із перших у вітчизняній науці адміністративного права комплексним дослідженням, у якому здійснено спробу всебічного системного аналізу адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану. На підставі його результатів були сформульовані теоретичні положення та узагальнення, що характеризуються науковою новизною. Зокрема:

уперше:

аргументовано, що практичне застосування механізму адміністративно-правового регулювання відносин, зокрема тих, що пов’язані із гуманітарною допомогою, спрямовується на забезпечення реалізації та дотримання інтересів суб’єктів відповідних правовідносин. Похідними від таких інтересів є інтереси власне громадян України, іноземців, осіб без громадянства, які використовують у кінцевому рахунку гуманітарну допомогу. Дієвість механізму адміністративно-правового регулювання впливає на ефективність і результативність адміністративно-правового регулювання відповідних відносин;

принципи гуманітарної допомоги розглядаються крізь Цілі сталого розвитку та аргументується нереальність реалізації задекларованих на міжнародному та національному рівні таких цілей;

запропоновано розглядати принципи гуманітарної допомоги без поділу на основні та додаткові (факультативні), оскільки порушення додаткових принципів тягне за собою порушення основні. У цьому контексті запропоновано такий перелік принципів гуманітарної допомоги: 1) гуманність;

2) нейтральність; 3) неупередженість; 4) незалежність; 5) добровільність; 6) єдність; 7) універсальність; 8) координація; 9) якість; 10) ефективність; 11) підзвітність; 12) різноманітність партнерських відносин; 13) забезпечення захисту;

обґрунтовано нагальну необхідність розширення існуючого переліку глобальних принципів гуманітарної допомоги і врахування положень міжнародних нормативно-правових актів та уніфікування їх у частині переліку цих принципів. Доведено, що лише комплексне застосування всіх зазначених принципів сприятиме досягненню реальної мети сучасної гуманітарної допомоги;

розглядаючи адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги доведено, що внутрішньодержавне регулювання часто поєнується з міжнародно-правовим регулюванням, оскільки значна частина відповідних відносин є похідними від міжнародних відносин;

удосконалено:

аргументацію на користь необхідності поширення статусу отримувача гуманітарної допомоги на фізичних осіб. Здійснене дослідження практики функціонування суб'єктів отримання гуманітарної допомоги дозволило визначити, що існує відповідний суспільний запит на законодавче закріплення цього статусу за фізичними особами. Це слугуватиме дотриманню такого стрижневого елементу верховенства права, як юридична визначеність;

теоретичні положення про право на гуманітарну допомогу у кореляції із *правом на життя* та із *санкціями*, що застосовує світове співтовариство до рф чи/та пов'язаних суб'єктів через її агресію щодо України. Законна мета підтримання міжнародного миру і безпеки за допомогою санкцій, не може здійснюватися за рахунок задоволення потреб жертв відповідних конфліктів, оскільки відбудеться фактичне нівелювання інституту гуманітарної допомоги шляхом його використання для обходу міжнародних санкцій;

дістали подальшого розвитку:

питання адміністрування експериментальних проєктів щодо розподілу гуманітарної допомоги. У цьому контексті розглядаються ризики для фінансової, економічної та енергетичної безпеки держави, які можуть виникати внаслідок доступу надавачів міжнародної фінансової й технічної допомоги (іноземних донорів гуманітарної допомоги) до звітної інформації про місце розташування і стан наявного в Україні критично важливого промислового обладнання;

питання порушення адміністративно-правового режиму гуманітарної допомоги та її подальше використання у підприємницькій діяльності. Такі порушення становлять загрозу фінансовій безпеці України, знижують конкурентоспроможність вітчизняної продукції, шкодять інтересам сумлінних

платників податків, які ввозять той самих товар на загальних підставах, сплачують всі належні податки та збори;

питання спрощення процедур митного оформлення гуманітарної допомоги (якщо вона надходить ззовні) та недопущення додаткового податкового навантаження на надавачів й отримувачів гуманітарної допомоги. У цьому контексті критично оцінюється ототожнення у ПК України понять «гуманітарна допомога» та «благодійна допомога»;

питання необхідності чіткого розмежування таких суміжних понять та їх кореляцію, як: безоплатна допомога, гуманітарна допомога, благодійна допомога, донорська допомога, пожертва, волонтерська допомога, спонсорство, меценатство, дарування, фандрайзинг, краудфандінг. Визначено, що більшість із зазначених понять тією чи іншою мірою можуть перетинатися із гуманітарною допомогою, проте перелічені види допомоги мають різних правовий режим. Саме для гуманітарної допомоги характерним є адміністративно-правове регулювання, а решта відносин може мати виражене приватно-правове регулювання;

співвідношення понять гуманітарні місії, миротворчі місії (операції), гуманітарні операції та гуманітарні інтервенції (гуманітарні війни). Встановлено, що найширшою категорією є миротворчі місії (операції). Доведено, що в межах миротворчих місій чи операцій здійснюються гуманітарні місії та гуманітарні операції, водночас «гуманітарні інтервенції (війни)» є явищем, що може мати як позитивний характер, так і має значні ризики, пов'язані з їх застосуванням;

дослідження проблем надання, отримання та використання гуманітарної допомоги, що надається Україні від міжнародних фондів ООН та ЄС.

Практичне значення одержаних результатів. Дане дисертаційне дослідження характеризується теоретико-прикладним характером його змісту. Результати, отримані в процесі його проведення, можуть бути використані у:

- науково-дослідній роботі – для подальшого дослідження проблем, пов'язаних адміністративно-правовим та міжнародно-правовим регулюванням відносин у сфері гуманітарної допомоги;

- нормотворчій роботі – при підготовці законопроектів щодо внесенні змін до адміністративного, податкового та митного законодавства України та відповідних підзаконних нормативно-правових актів;

- навчальному процесі – при підготовці підручників, навчальних посібників, навчально-методичних видань з дисциплін адміністративно-правового й міжнародно-правового спрямування, а також в освітньому процесі у вищих навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю «Право».

Апробація результатів дослідження. Дисертаційна робота виконана та у подальшому обговорена на кафедрі конституційного, адміністративного та

фінансового права Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова. Запропоновані у роботі рекомендації та пропозиції, головні наукові висновки оприлюднювались у доповідях на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях: «Правові та інформаційні аспекти забезпечення безпеки у транскордонному співробітництві: збірник тез міжнародної конференції», 08.11.2024 р., м. Ужгород; Importance of Soft Skills for Life and Scientific Success, 6-7.03.2025, м. Дніпро; International Scientific Unity, 12-14.03.2025 р., м. Бухарест, Румунія.

Публікації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено у 7 наукових працях, а саме – у 4, опублікованих у наукових фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, 3 – тези доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертація складається з анотації, переліку умовних скорочень, вступу, 3 розділів, які об'єднують 8 підрозділів, висновків до розділі і загальних висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить ... сторінок. Із них основного тексту ... сторінок. Список використаних джерел налічує 288 найменувань та займає ... сторінок.

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Беседін І.О. Гуманітарна допомога: постановка проблеми. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 86. Частина 5. 2024. С. 218-222.
2. Беседін І.О. Гуманітарна допомога ООН та гуманітарні фонди у світі. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 1. С. 825-830. <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/02/139.pdf>.
3. Беседін І.О. Гуманітарна допомога ЄС у світі: сучасні практики та виклики. Право і суспільство. 2025. № 1. С. 411-418.
4. Беседін І.О. Принципи гуманітарної допомоги. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 2. С. 491-496.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

5. Беседін Ігор. Гуманітарна допомога: постановка проблеми. Правові та інформаційні аспекти забезпечення безпеки у транскордонному співробітництві: збірник тез міжнародної конференції (8 листопада 2024 р.) / За редакцією проф., д.ю.н. Лазур Я.В., проф., д.ю.н. Менжул М.В., к.ю.н., доц. Фетько Ю.І. Ужгород: РІК-У, 2024. С. 48-50.
6. Беседін І.О. Гуманітарний шантаж: хто відповідь? Importance of Soft Skills for Life and Scientific Success: Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Internet Conference, March 6-7, 2025. Dnipro: FOP Marenichenko V.V. С. 33-35.
7. Беседін І.О. Європейський гуманітарний форум. Modern Science, Economy and Digital Innovation: Collection of Scientific Papers «International

Scientific Unity» with Proceedings of the 2 nd International Scientific and Practical Conference. March 12-14, 2025. Bucharest, Romania. С. 108-110.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана грамотною українською мовою, стиль викладення матеріалу відповідає прийнятому в науковій літературі.

Відповідність дисертації науковій спеціальності. Дисертація Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає галузі знань 08 Право спеціальності 081 Право.

Рекомендація дисертації до захисту. Дисертаційна робота Бесєдіна Ігоря Олександровича є одним із перших в Україні комплексним науковим дослідженням адміністративно-правового регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану, в якому аналізуються питання надання, отримання та використання гуманітарної допомоги, права на гуманітарну допомогу, принципи її надання та використання тощо. Водночас дисертації притаманні окремі спірні моменти. Щодо неї може бути висловлено окремі недоліки, які, однак, не впливають на якість розкриття теми роботи та загальну позитивну оцінку.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Бесєдіна Ігоря Олександровича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Дисертація Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та може бути рекомендована до захисту в разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

Рецензенти рекомендують дисертацію Бесєдіна І.О. до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Відповідно до **п.15** Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, ***пропонується такий склад разової ради:***

Голова ради:

Кожевникова Вікторія Олександрівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова;

Рецензенти:

Черняк Олена Юріївна – кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова;

Гаврік Роман Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова;

Офіційні опоненти:

Музика Леся Анатоліївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права;

Малюга Леся Юріївна – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри приватно-правових дисциплін Національної академії Служби безпеки України.

Усі члени разової спеціалізованої вченої ради не мають реальний чи потенційний конфлікт інтересів щодо здобувача **Бесєдіна Ігоря Олександровича** (зокрема, є його близькою особою) та/або його наукового керівника.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Бесєдіна Ігоря Олександровича** і повноти публікації основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження **Бесєдіна Ігоря Олександровича** на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право у галузі знань 08 Право.

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація **Бесєдіна Ігоря Олександровича** на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» відповідає спеціальності 081 Право та відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

3. Рекомендувати дисертацію Бесєдіна Ігоря Олександровича на тему «Адміністративно-правове регулювання гуманітарної допомоги в Україні в умовах воєнного стану» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 Право.

4. Рекомендувати Вченій раді Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Кожевникова Вікторія Олександрівна – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова;

Рецензенти:

Черняк Олена Юріївна – кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова;

Гаврік Роман Олександрович – кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Хмельницького університету управління та прав імені Леоніда Юзькова;

Офіційні опоненти:

Музика Леся Анатоліївна – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Києво-Могилянська академія»;

Малюга Леся Юріївна – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри приватно-правових дисциплін Національної академії Служби безпеки України.

Результати голосування щодо рекомендації до захисту дисертації Бесєдіна Ігоря Олександровича:

«За» – 13

«Проти» – 0

«Утримались» – 0

Головуючий на засіданні:

завідувач кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права, доцент кафедри,
кандидат юридичних наук, доцент

Олена ГАЛУС